

POSTANOWIENIE

Dnia 10 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa T. A.
przeciwko B. sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w W.
o diety i inne świadczenia związane z podróżą służbową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 grudnia 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. akt III APa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 2.700 (dwa tysiące siedemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację B. sp. z o.o. likwidacji z siedzibą w W. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 10 listopada 2015 r. w sprawie T. A. o diety i inne świadczenia związane z podróżą służbową.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny wskazał, że brak jest podstaw aby uznać, że w oparciu o obowiązujący u pozwanej od początku okresu, którego dotyczy spór, regulamin wynagradzania, świadczenie określone w tym regulaminie jako dieta miało obejmować również świadczenie w postaci ryczałtu za noclegi w kabinie samochodu. Wręcz przeciwnie, oprócz określenia wysokości diety wypłacanej przez pozwaną, w § 11 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca

2010 r. wskazano jednocześnie, że należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową odbywaną przez każdego pracownika pozwanej ustalane są zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju. Regulamin wynagradzania odsyłał więc wprost, jeśli chodzi o należności z tytułu ryczału za noclegi, do powyższego rozporządzenia. Zdaniem Sądu Apelacyjnego trafnie wszystkie sądy rozpoznające sprawę uznały za niedopuszczalne jednostronne dokonanie przez pozwaną podziału pierwotnie ustalonej kwoty diety w wysokości 45 euro na dwa świadczenia: dietę oraz ryczałt za noclegi, dodatkowo przy zachowaniu takiej samej jak wyściowa sumy tak wydzielonych świadczeń, co miało miejsce w regulaminie wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r. Słusznie przy tym zauważono, że niezależnie od pozorności tak wydzielonego świadczenia, nie zachowano trybu wymaganego do dokonania zmiany istotnych warunków zatrudnienia kierowcy, to jest wypowiedzenia zmieniającego albo porozumienia stron. Taka sytuacja miała miejsce u pozwanej dopiero w listopadzie 2014 r., kiedy wprowadzono nowy regulamin wynagradzania, lecz nie miała ona znaczenia dla sytuacji powoda, któremu upływał wówczas okres złożonego przez niego wypowiedzenia umowy o pracę. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w realiach sprawy nie sposób uznać, że wypłata przez pozwaną diety w wysokości 45 euro rekompensowała powodowi wszystkie należności związane z odbywaniem podróży, w szczególności ryczałt za noclegi w kabinie. Postanowienie § 11 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r. nie pozostawia cienia wątpliwości, że w zakresie rozliczania podróży służbowych u pozwanej znajdują zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r., nie dlatego, że brak jest stosownej regulacji w prawie zakładowym, że regulacja ta przewiduje świadczenia w niższym rozmiarze, czy wreszcie, że regulamin wskazuje dietę jako jedyne świadczenie. W rozpoznawanej sprawie to sama pozwana wskazała źródło i pułap świadczenia w postaci ryczału za noclegi. W ocenie Sądu Apelacyjnego zarówno regulacja zakładowa mająca w okresie objętym sporem zastosowanie wobec powoda, jak i realna ocena uciążliwości i

kosztów związanych z nocowaniem w kabinie pojazdu, uzasadniają przyjęcie za prawidłowe wyliczenia będącego podstawą orzekania przez Sąd pierwszej instancji.

Skargę kasacyjną oparto na trzech grupach podstaw kasacyjnych:

1) naruszeniu art. 322 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 42 § 2 i 3 k.p., art. 241¹³ § 2 k.p. w zw. z art. 77² § 5 i 6 k.p.;

2) art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 368 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 9 § 1 k.p. w zw. z § 11 ust. 3 i 9 (w zw. z ust. 1, 2, 4 i 5 regulaminu) regulaminu wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r. w zw. z art. 77⁵ § 2 i 4 k.p. oraz w zw. § 3 ust. 1-2 w zw. z § 4 ust. 1 w zw. z § 7 ust. 1-4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 3 ust. 1 w zw. z § 9 ust. 1-4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, § 2 ust. 1 i 2 oraz 16 ust. 1-4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, art. 8 k.p., art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 292 § 1 k.p. w zw. z art. 295 § 1 pkt 1 k.p. w zw. z art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p.

3) art. 25 ust. 1, 1a i 1b ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o czasie pracy kierowców oraz w zw. z postanowieniami § 4 ust. 2 w zw. z postanowieniami załącznika numer 4 oraz w zw. z § 5 ust. 2 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r. (jak też postanowieniami § 4 ust. 2 w zw. z postanowieniami załącznika numer 4 oraz w zw. z § 5 ust. 2 regulaminu wynagradzania z dnia 1 lipca 2012 r.) w zw. z art. 9 § 1 k.p. oraz w zw. z art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców, art. 6 k.c. w zw. z art. 300 k.p.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie

sądów, celem ustalenia jednej prawidłowej wykładni w przedmiocie: Czy w przypadku wprowadzenia do regulaminu wynagradzania ustalonych warunków i wysokości ryczałtu za nocleg kierowców w kabinie pojazdu (o ile regulamin nie przewidywał wcześniej takiego świadczenia) zachodzi konieczność uzyskania aprobaty kierowców, czy też nie zachodzi konieczność uzyskania ich aprobaty (z uwagi na art. 77² § 6 k.p.). Odpowiednio też, czy w takim przypadku dokonanie wypowiedzenia zmieniającego jest niekonieczne, czy też konieczne, a jeśli konieczne i nie zostało dokonane, to czy faktyczna zapłata tak wprowadzonych świadczeń prowadzi do zaspokojenia roszczenia i zwolnienia z długu, czy też nie. Skarżąca wskazała przy tym orzeczenia Sądu Najwyższego, świadczące jej zdaniem o rozbieżnościach w orzecznictwie sądów. Kolejna wątpliwość skarżącej wiąże się z rozstrzygnięciem, czy do zmiany regulaminu wynagradzania poprzez wprowadzenie ryczałtu za nocleg, istotnie zastosowanie znajduje art. 42 § 2 k.p. czy też przepis art. 241¹³ § 2 k.p. w zw. z art. 77² § 5 i 6 k.p.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151). Zauważyć należy, że o rzeczywistych rozbieżnościach w judykaturze można mówić tylko

wówczas, gdy brak zgodności rozstrzygnięć dotyczy takich samych lub bardzo zbliżonych stanów faktycznych, co skarżący powinien wykazać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

Zauważyć należy, że problem prawny przedstawiany w ramach wątpliwości interpretacyjnych wynikających z rozbieżnego orzecznictwa sądów bądź ujęty jako istotne zagadnienie prawne występuje w sprawie tylko wtedy, gdy ocena prawna Sądu Najwyższego będzie miała wpływ na rozstrzygnięcie skargi kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 23/15, LEX nr 2021942; z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 592/14, LEX nr 1678067). Skarżąca, formułując podstawę przedsądu związaną z rozbieżnym orzecznictwem dotyczącym wprowadzania ryczałtu za noclegi do regulaminu wynagradzania wskazała, że chodzi o sytuację, gdy "regulamin nie przewidywał wcześniej takiego świadczenia" (s. 7 skargi). Także w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podniosła, że postanowienia regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r. przewidywały jedno świadczenie nazwane „dieta” w wysokości 45 euro na dobę, mające zgodnie z twierdzeniem pozwanej zaspokajać wszystkie zryczałtowane koszty podróży służbowej, w tym zryczałtowane koszty noclegu (s. 9 skargi). Tymczasem Sąd Apelacyjny przyjął, że § 11 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r. nie pozostawia cienia wątpliwości, że w zakresie rozliczania podróży służbowych u pozwanej znajdują zastosowanie przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r., bowiem przepis § 11 regulaminu wskazuje nie tylko wysokość diety wypłacanej przez pozwaną, ale odsyła też, jeśli chodzi o należności z tytułu ryczałtu za noclegi, do powyższego rozporządzenia. Tym samym z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że obowiązujący pierwotnie regulamin

wynagradzania przewidywał należności z tytułu ryczałtów za noclegi, a skarżąca formułując podstawy kasacyjne nie wskazała naruszenia przez Sąd Apelacyjny § 11 regulaminu wynagradzania z dnia 1 czerwca 2010 r.

W świetle powyższego nie przekonuje także dalsza argumentacja skarżącej i wskazywanie pozostających w rozbieżności orzeczeń, opierająca się na założeniu, że regulamin wynagradzania z 2010 r. nie przewidywał świadczeń wprowadzonych regulaminem z 2012 r. Przykładowo odnosząc się do rozbieżności w orzecznictwie w zakresie trybu zmiany regulaminu wynagradzania poprzez wprowadzenie ryczałtu za nocleg – w drodze art. 42 § 2 k.p. czy też art. 241¹³ § 2 k.p. w zw. z art. 77² § 5 i 6 k.p. Skarżąca przykładowo na s. 14-15 skargi wskazuje, że „do wprowadzenia instytucji wcześniej regulaminem nie przewidzianej, nie jest konieczne dokonanie wypowiedzenia zmieniającego, i w oparciu o przepis art. 77² § 6 k.p., zmiana taka weszła w życie po upływie dwóch tygodni od dnia wywieszenia regulaminu na tablicy ogłoszeń”. Również z przywołanego przez skarżącą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2018 r., I PK 32/17, LEX nr 2549210 wynika konieczność stosowania wypowiedzenia zmieniającego dla modyfikowania warunków zatrudnienia pracowników na niekorzyść. W wyroku tym Sąd Najwyższy przyjął, że jednostronna czynność pracodawcy dotycząca uchwalenia regulaminu wynagrodzeń jest źródłem prawa (art. 77² § 1¹ w zw. z art. 9 k.p.). Tworzy ona prawa podmiotowe dla pracowników. Stosownie do art. 77² § 6 k.p. regulamin wynagradzania, w którym pracodawca zatrudniający pracowników, nieobjętych zakładowym układem zbiorowym pracy ani ponadzakładowym układem zbiorowym pracy odpowiadającym wymaganiom określonym w § 3, ustalił warunki wynagradzania za pracę, wchodzi w życie po upływie dwóch tygodni od dnia podania go do wiadomości pracowników, w sposób przyjęty u danego pracodawcy. Zwyczajowo najczęściej następuje to przez wywieszenie regulaminu na tablicy ogłoszeń. Jego wejście w życie nie zależy od tego, czy i kiedy pracodawca udostępnił (indywidualnie) pracownikowi jego tekst. Skutkiem wejścia w życie regulaminu jest automatyczne stosowanie wobec pracowników tych jego przepisów, które są dla nich korzystniejsze od dotychczasowych postanowień umów o pracę (art. 77² § 5 w zw. z art. 241¹³ k.p.). Natomiast wprowadzenie do umowy postanowień mniej korzystnych wymaga albo zgody pracownika na propozycje

pracodawcy zmiany umowy (porozumienie zmieniające), albo zastosowania przez pracodawcę wypowiedzenia warunków pracy i płacy (art. 42 § 1-3 k.p.).

Zauważyć należy również, że w kwestii tej wypowiedział się również w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 grudnia 2017 r., II PK 286/16, LEX nr 2434444 przyjmując, że wprowadzie diety i ryczałty z tytułu podróży służbowych nie są postrzegane jako składniki wynagrodzenia za pracę, ponieważ służą na pokrycie kosztów podróży służbowych i należności za nocleg, choćby były uregulowane w regulaminie wynagradzania, to wszelkie niekorzystne zmiany tych istotnych warunków pracy wymagały dokonania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających albo zawarcia porozumień zmieniających sporne istotne warunki zatrudnienia, czego skarżąca nie dochowała przy jednostronnym ewidentnie „manipulacyjnym” charakterze nielegalnie dokonanego spornego podziału diety na dwa odrębne świadczenia (dieta i ryczałt) w ramach tej samej wysokości świadczenia. Takie rozdzielenie było w istocie rzeczy pozorne z uwagi na „zerową” różnicę.

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.